

Српско археолошко друштво

Народни музеј Топлице

СРПСКО АРХЕОЛОШКО ДРУШТВО

XLV СКУПШТИНА И ГОДИШЊИ СКУП

Прокупље, 26. – 28. мај 2022. године

Програм, извештаји и апстракти

Прокупље 2022

Организациони одбор скупа

Драган Поповић, в.д. директора, Народни музеј Топлице

Сања Црнобрња Красић, Народни музеј Топлице

МА Огњен Младеновић, секретар Српског археолошког друштва

др Адам Н. Црнобрња, председник Српског археолошког друштва

др Војислав Филиповић, потпредседник Српског археолошког друштва

Научни одбор скупа

проф. др Душан Михаиловић, Филозофски факултет, Београд

doc. dr Martina Blečić Kavur, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper (SLO)

prof. dr Boris Kavur, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper (SLO)

др Миљана Радивојевић, UCL Institute of Archaeology, London UK

dr Mario Novak, Institut za antropologiju, Zagreb, Hrvatska

dr Tamas Hajdu, Department of Biological Anthropology, Institute of Biology, Faculty of Science Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary

др Драган Милановић, Археолошки институт, Београд

др Надежда Гавриловић Витас, Археолошки институт, Београд

Марин Бугар, Народни музеј, Крушевац

др Драгана Вуловић, Археолошки институт, Београд

др Селена Витезовић, Археолошки институт, Београд

mr Александар Алексић, Завод за заштиту споменика културе Ниш

др Војислав Филиповић, Археолошки институт, Београд

др Адам Н. Црнобрња, Народни музеј у Београду

др Јелена Анђелковић Грашар, Археолошки институт, Београд

др Бојана Племић, Академија струковних студија, Београд

др Видан Димић, Археолошки институт, Београд

др Ана Ђуричић, Лабораторија за биоархеологију, Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Ксенија Ђукић, Лабораторија за антропологију, Институт за анатомију, Медицински факултет, Универзитет у Београду

Приредили: Адам Црнобрња и Војислав Филиповић

Издавач: Српско археолошко друштво, Београд и Народни музеј Топлице, Прокуље

За издавача: Адам Црнобрња и Драган Поповић

Штампа: Colorgrafx, Beograd

Тираж: 125

Бесплатан примерак

ISBN 978-86-80094-19-9

Република Србија

XLV скупштина и годишњи скуп Српског археолошког друштва и штампање ове публикације финансирани су средствима Министарства културе и информисања и Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

фигурације терена и резултата добијеним геофизичком проспекцијом, ископавања су вршена на делу северног бедема утврђења и на западној кули северне капије. Укупна истражена површина износи 200 m² и обухвата део северног бедема у дужини од 17 m и кулу са западне стране северне капије. Сачувани су углавном темељни делови бедема и куле. Паралелно са северним бедемом, пружа се нешто ужи негатив зида.

Милан Савић, Куршумлија

AD FINES - РИМСКА ПУТНА СТАНИЦА НА ПРОСТОРУ ДАНАШЊЕ КУРШУМЛИЈЕ

Питомо подручје топличког краја, пружало је повољне услове за настанак и развој различитих насеља током римског периода. Једно од њих је и путна станица *Ad Fines*, која се на основу Табуле Појтингеријане, пратећи правац пута *Naissus-Lissus*, убицира на месту данашње Куршумлије. Њена тачна локација до данас ипак није прецизно утврђена, а мишљења међу истраживачима по питању њеног идентификовања су подељена. Ф. Каниц и Т. Ђорђевић сматрају да се Ад Финес налазио на месту савремене Куршумлије, док Ђ. Стричевић предлаже да његове остатке треба тражити на ушћу Косанице у Топлицу. *Ad Fines* био је удаљен 20 римских миља од *Hamteum-a* (данашњег Прокупља), 40 миља од *Naissus-a* (данашњег Ниша) и представљао је једно од значајнијих римских насеља у овом делу Топлице. Рад има за циљ да, анализирајући досадашња археолошка истраживања и топографске карактеристике ове путне станице, предложи и нека нова тумачења.

Марија Јовић, Археолошки институт, Београд
Драгана Вуловић, Археолошки институт, Београд

КАСНОАНТИЧКИ ДЕЧИЈИ ГРОБ ИЗ УТВРЂЕЊА *TIMACUM MINUS*

Током кампање 2021. године заштитних археолошких истраживања на локалитету *Timacum Minus* - Равна код Књажевца, приликом ископавања северног зида принципије у средишњем делу утврђења, у углу између северног лица овог зида и западног лица пиластра откривен је дечији гроб.

Радило се о цисти од великих кровних тегула (по две за поклопац и за дно гроба) у којима је сахрањено мало дете. У испуни гроба нађен је фрагментован пехар од стакла и бронзани новчић из IV века. Гроб је укопан у слој В. Овај слој мрке растресите земље одговара млађој фази принципије, а формиран је од нивоа сокла северног зида грађевине, током IV века. Овај слој је у горњој зони измешан са запеченом земљом, гаражи и угљенисаним дрветом, што указује на деструкцију грађевине у пожару, највероватније крајем IV века или у почетком V века. У гробу је била сахрањена дечија индивидуа непознатог пола, чија се индивидуална старост процењује на 0-2 месеца живота (новорођенче). На кранијалном и посткранијалном скелету су присутне поротичне лезије, које могу да укажу да је ово дете боловало од неког метаболичког обољења, попут скорбута.

Иако поменути зид принципије посматрамо као њену северну фасаду, геофизичка проспекција унутрашњости утврђења из 2010. године, открила је плочрт грађевине у средишту фотификације, показавши њену скоро два пута већу површину, као и разуђен план, а што је најважније бар две фазе градње: млађу из IV века, делимично откривену ископавањима, и фазу старију од IV века. На основу наведеног, закључујемо да је дечији гроб укопан у унутрашњост грађевине, која се налазила у утврђењу, што је противно како римским обичајима, тако и законској регулативи. Међутим током V века, појава сахрањивања *intra muros* забележена је на римским налазиштима, као што су Sirmium и Felix Romuliana, што сведочи о немирним временима опасности, када је локално стновништво користило бедеме градова, царских резиденција и утврђења, као рефугијуме.

Nadežda Gavrilović Vitas, Arheološki institut, Beograd

KAMENA MITOLOŠKA SKULPTURA NA PROSTORU RIMSKOG CENTRALNOG BALKANA U KASNOJ ANTICI

Značajan broj do sada pronadjenih kamenih skulptura i statueta otkrivenih na teritoriji rimskih provincija centralnog Balkana, pripada periodu kasne antike. Najveći broj nalaza obuhvata predstave božanstava i mitološke teme i otkriven je uglavnom u urbanim i vojnim centrima na Limesu, kao i na prostoru imperijalnih rezidencija poput Medijane i Felix Romuliane. Iako je većina skulptura i statua pronadjena u fragmentovanom stanju, moguće je sagledati stil lokalnih radionica koje uglavnom kopiraju klasičnu i helenističku skulpturu 4 veka pre n. e., kao i umetnička dela iz 2 i 1 veka pre n. e.